

IRODALOM.

Comenius: Anyaiskola. Fordította: Dr. Petrich Béla. Előszóval ellátta: Dr. Kenyeres Elemér. Budapest, 1929. A Kisdednevelés kiadása. (52 l.)

Örömmel üdvözljük a nagy morva pedagógus ez értékes művének, amely már a legtöbb európai nyelvre le van fordítva, magyar nyelven, jó magyar fordításban megjelenését. Comeniusnak e műve minden pedagógust több szempontból érdekelhet: először is egyike legkorábbi pedagógiai műveinek, szerzője mindjárt a *Didactica Magna* után, 1628—1629-ben dolgozta ki cseh nyelven s 1633-ban bocsátotta közre németül *Informatorium der Mutterschul* cím alatt; aztán pataki működése idején, 1653-ban in usum Hungarorum (a magyarok használatára) latin nyelvre fordította; végül, ami a legfőbb, e munka Comenius új oldalról mutatja be, mint a kisdednevelés reformátorát, mint aki genialis intuícióval korát kétszáz esztendővel megelőzve, azt, ami a Brunsvik Teréz és Fröbel elméjében csak a XIX. század elején villant fel és került a megvalósítás útjára, már a XVII. század első felében meglátta, fölfedezte s annak elveit, szabályait szinte hibátlan helyességgel, pontossággal és rendszerességgel megállapította. Mert ez a genie: aki a jövő fejlődés útját századokkal előre meglátja és kijelöli! S ezt tette e művében Comenius! Csodálkozva olvassuk e művét: mennyire ismeri ő a kisgyermek lelki világát, mennyire tudja, hogy mire képes és mit szeret hatéves korig a gyermek; mily helyesen tüzi ki művében a mai nevelés és oktatás kánonszerű elveit: hogy a gyermeket hatéves kora előtt nem szabad iskolába küldeni, hanem otthon, a család körében kell — elsősorban az anyának — gonddal, szeretettel vezetni; hogy a gyermek eleme a játék meg a foglalatosság, ezért bőven teret és alkalmat kell neki adni mind a játéokra, mind a kézimunkára; hogy a gyermek szereti a mesét; hogy a gyermek nagyon sokat tanul a társaival való érintkezés által, meg kell tehát neki engedni a többi gyermekekkel való találkozást, barátkozást. Comenius jól ismeri a környezet, a jó példa nevelő hatását a gyermekek erkölcsi fejlődésére; tisztában van vele, hogy az anyaiskola első feladata az érzékszervek gyakorlása, jól látja az ének, zene és versikék fontos szerepét a kisgyermekkorban, gondol az egészség ápolására, kívánatosnak tartja, hogy a szülők gondos előkészítés után küldjék a gyermeket az iskolába s ezt a gyermek előtt kellemes helynek, a tanítót vonzó egyéniségnek tüntessék fel.

Talán csak egy-két helyen megy a kisdéd oktatásában túlságba s követel olyat is, amit ma a népiskola feladatának tekintünk, pl. a hitcikk és a tízparancsolat tanítását (ezt kora dogmatikus gondolkozása magyarázza meg, amint általában az egész könyvet erősen vallásos szellem hatja át); ellenben azt nem tartom túlzásnak, hogy a templomban vagy a házi istentisztelet (ének, ima) alkalmával, vagy ha a nagyok beszélnek, megkívánja a gyermek-től, hogy hallgasson, valamint azt is, hogy evés közben ne fecsegiyen; a megfontolt beszéd kívánása is túlhajtás egy kisgyermekkel szemben. Viszont azt,

hogy otthon valláserkölcsi légkör környezze a gyermeket s az anya ajka nyomán kisdéd imádságokat is megtanuljon, csak helyeselnünk lehet.

A szép, sima, jó magyaros fordítás teljes elismerést érdemel.

Rácz Lajos.

Dr. Kenyeres Elemér: A gyermek gondolkozásának és világtelfogásának fejlődése. J. Piaget vizsgálatai. Budapest, 1929. (Különlenyomat a Magyar Tanítóképző 1929. évfolyamából.) 68 l.

Böhm Károly feljegyzései gyermekeiről. Budapest, 1929. (Különlenyomat a Kisdédnevelés 1929. évfolyamából.) 19 l.

Dr. Tari Imréné Felzmann Anna: Egy anya naplójából. Feljegyzések egy leány életéből a születéstől a tizenhatodik évig. Budapest, 1928. (Különlenyomat a Kisdédnevelés 53. évfolyamából.) 51 l.

Piaget gení tanár mintáját adta annak, hogyan lehet és kell módszeresen elmerülni abban a többé-kevésbé ismeretlen és nehezen megközelíthető birodalomban, melyet így nevezünk: a gyermeki lélek. Nemcsak az eredeti művekből, hanem a Kenyeres által nyújtott hasznos és áttekinthető kivonatból is láthatjuk, mily elszánt és szívós küzdelem kell hozzá, hogy a felnőtt vizsgálódó előtt megnyíljanak a gyermeki lélek sajátosságai, szóval és tudományunk fogalmaival csak nehezen kifejezhető rejtelmek. Kenyeres Elemér jó szolgálatot tett a gyermeklélektan iránt érdeklődő nevelőknek ezzel a tömör és egyben világos összefoglalással; természetes azonban, hogy az eredetiben való tanulmányozás alól nem menti fel azokat, kik Piaget gondos és lelkiismeretes tudományosságát igazán megismerni kívánják. A füzet tartalmi ismertetésétől itt eltekinthetünk, meg kell azonban külön is jegyeznünk, hogy a szerző az ismertetés végén néhány kritikai megjegyzést is tesz Piaget-nek néhány oly tételére vonatkozóan, melyek valóban megkérdőjelezhetők. E tételek érvényének kétségbevonására Kenyeresnek is megvan a maga jó megokolása: ugyanis tapasztalati tényeknél nagyobb súlya van egy olyan vizsgáló véleményének, ki maga is megfigyelte közvetlen közelből, huzamosan, egy gyermeknek fejlődését (sőt, mint a szerző sejtene engedi, a családi közösségben belül), mint egy olyan tudós következtetéseinek, ki sohasem állott a megfigyelt gyermekekkel annyira benső viszonyban. Egyéb-iránt maga Kenyeres is hangsúlyozza, hogy a gyermeklélektan rendszere még nincs a végleges kialakulás stádiumában s az egyre gyarapodó tapasztalati adatok lesznek majd hivatva a jövőben több kérdés eldöntésére.

Ebből a szempontból tekintve a gyermeklélektan, minden oly adatgyűjteményt örömmel kell üdvözlőnünk, mely megbízható és alkalmas a gyermektanulmány szilárd alapvetéséhez hozzájárulni. Ezen alkalmasság feltételei közé tartozik azonban, hogy azok, akik pl. gyermekeik fejlődését naplószerű adatok feljegyzésével kísérik lépésről-lépésre, ne csupán a tények hű feljegyzésében tünjenek ki, hanem a bölcs önmérséklésben is: azaz minél kevésbé *magyarázzák* a gyermek viselkedését bizonyos neki tulajdonított lelki folyamatokkal, annál jobb. Eppen Piaget művei taníthatják meg a szülőket arra, hogy